

היופי שבדיוק

גילי חיימוביץ' היא משוררת העוסקת גם באמנות ובתרפיה באמנות וצורכת וצריכה תרבות כדי לצאת מעצמה ולהיטמע בעולמות אחרים. שירה בשבילה היא "סוג של גלאי אמת חומל, מכיוון שבאזמל שלה הדיוק עצמו הופך ליפה"

אל גילי חיימוביץ' הגעתי בשל העוצמה והמסתורין של עטיפת ספרה "אש כוחותי" (הוצאת אבן חשן), שעוררו בי סקרנות לגבי שירתה. חיימוביץ', ילידת 1974, עוסקת בתרפיה באמנות, פרסמה עד כה שישה ספרי שירה, מתרגמת שירה מאנגלית, עוסקת בתחומי אמנות נוספים והיא אחת הדמויות הבולטות בעולם הספרות.

גלאי אמת חומל

יתמות עילגת מכלבה

ריקודו יתום מפלבה
פגעו דלקות בעצבי השמימה שלה.
יתום מחדרי עריכה.
איזה מזיקה ישמע בין אֶזְנוֹ?
כְּשִׁידוֹ הַמְּבָרָחַת יִשְׁחָקוּ בְּסִרְטֵי צֵלָם
וּחִפְשׁוּ לָהֶם צִרָה.
צִרָה לְהִכְנִיִס בָּהּ אֶת חֲמָרֵי רְצוּעוֹת סֶרֶט הַצֵּלָם,
(כִּכְרֵי לֹא הִרְצָעָה שְׁקֶשֶׁר לְצֹאֵר הַכְּלָבָה כְּדֵי לְצִאת
לְטִיֵּאֵל),
כְּמוֹ תַּכְנִיּוֹת פִּלְסוֹפִיָּה לְאֶרְמוֹנוֹת בְּחוֹל
כְּמוֹ מִתְכַּנְּנוֹת בְּרִזְלֵי לְאִפִּית עֹגָיוֹת.
יִתְמָאוּ תַּחַת אֶזְנוֹ, הַגְּדוּלוֹת כְּמוֹ מְטָרִיָּה.
אִפּוֹ נוֹשֵׁר שְׁעָר עַל
בְּרִכְיוֹ יִשְׁרוֹת הַזֹּת
בְּרִכְיוֹ בְּחִצֵי רִבְעֵי הַן קִירוֹת בֵּית יִתוּם מְאֻנְשִׁים
וּכְלָבִים.

קשרים בין בעלי חיים לבני אדם מצביעים לעתים על קרבה שיש בה דבר מה "לא מושג". מצד אחד, אינטימיות החוצה גבולות, ומצד שני, מרחק גדול. נראה שחיימוביץ' השכילה ללכוד את הסמביוזה שבין אדם לבעל חיים. ביטויים כגון "יתמותו תחת אֶזְנוֹ, הַגְּדוּלוֹת כְּמוֹ מְטָרִיָּה / אִפּוֹ נוֹשֵׁר שְׁעָר" מתאימים לתיאור כלב (נשירה, אוזניים גדולות) וגם ההקבלה בין רצועת הכלבה לרצועת סרטי הצילום. ואולם, ההתמקדות באיש שיש לו שם - ריקרדו - והשאר

שֶׁלָּא נִמְעַד לְשִׁכְחָה.
רַק לֹא לְהַכְלִיא עֵרוֹת בְּתוֹךְ תְּבֵה נִכְבֵּית
כְּמוֹ עִבְרִים תְּפוּסֵי מְלֻכָּת
בְּשֶׁל גְּבִינָה נִכְזָּבֶת.
חֹלְפוֹת בְּיַעַף הַגּוֹף,
נוֹטְשׁוֹת כְּאֵדְמָה פְּרוּצָה לְחִשְׁכָה זָרָה.
הָאֵם נִסְפֵיק לְשִׁים מְבֻטְחָנִי
בְּזָהָב מְנוֹרֶת הַלְּיָה?
מִפְּנֵי צִנֵּת שְׁנָה
הַמִּתְקַרְבֵּת לְחַפּוֹת עֲלֵינוּ מִלְמַעְלָה,
חִפָּה שְׁחֹרָה רוֹדֶפֶת כְּלוֹתֶיהָ הַכְּלוֹת לְאוֹר.
אֲנַחְנֵנוּ יוֹדְעוֹת אֵת הַיָּד הַנֶּעֱפָלָה,
שֶׁבְּאֶחַת תְּטִיל מִסָּרָה כֹּהוֹת עֲלֵינוּ.
כְּמוֹ סְטִירָה.

הכלבה חסרת שם יוצרות פער או מרחק ביניהם. אם "יתום" הוא אדם שאביו או אמו (או שניהם) נפטרו, הרי שיתמות מכלבה מעניקה לכלבה תפקיד אימהי-ארכיטיפי וגיבור השיר נשאר אינדיבידואל. "באופן ישיר ההשראה שלי היא מהיום-יום, מהסביבה, מהאנשים המקיפים אותי וכדומה", אומרת חיימוביץ'. "אני צורכת וצריכה תרבות. היא מאפשרת לי לצאת קצת מעצמי ולהיטמע בעולמות אחרים. ברור ששם אני גם מוצאת שיקופים לעצמי או לדברים שאני מזדהה איתם, שהופכים את העולם שלי לעשיר יותר ומשם גם הכתיבה שלי עשירה יותר. "כתיבה בשבילי היא קודם כול גלגל הצלה, קביים שעוזרים לי לחצות את הקיום הזה מקצה אחד לשני דרך הרבה אמצע ובינוניות. היא מכשיר שהופך את הגולמי והבראשיתי לנהיר, את המכוער והבלתי נסבל לבעל יופי וערך או לכה שאפשר להשלים עם נוכחותו. השירה היא סוג של גלאי אמת חומל, מכיוון שבאזמל שלה הדיוק עצמו הופך ליפה. השירה מצליחה ברישומה להישאר גם 'הדבר עצמו', שבו היא עוסקת ושעליו היא מדברת. אני חושבת שכתובת שירה היא אופן להתקיים בעולם, גם אם לא יעיל כל כך".

דיאלוג יצירתי

פְּנִים - לִיָּה - מְחֻשְׁבוֹת עוֹזְבוֹת חֲדָרֵי מַחַ
לְפָנַי שֶׁהַחִשְׁכָה תִּלְכֵּד אוֹתָנִי בְּתוֹכָהּ
אֲנִי רְצוֹת,
נִשְׁמָה חֲסֵרוֹת,
חֲסֵרוֹת אוֹתָהּ כֹּל כָּךְ
שֶׁבְּחֻטָּף אֵת הָאִוִּיר הַמִּתְאַחֵר בּוֹלְעוֹת.
וְעוֹזְבוֹת.
נוֹטְשׁוֹת חֲדָרֵי מוֹחַ.
מִזְדַּרְזוֹת
שֶׁרַק כְּפָלִי הַלְּיָה
לֹא יִסְפִּיקוּ לְהַקְשֵׁר סְבִיב עֵקְבֵינוּ,

מדוע "מסך כחות" - דימוי מופנם, מסתורי ואולי אף רומנטי - עומד להיות מוטל "כמו סטירה", הקשורה יותר לתחום האלימות במשפחה ואולי אף לחלק ה"אפור" שלו (סטירה של אם לילד או של בעל ש"סוטר" לאשתו - אך עדיין אינו "מכה" אותה)? "היד הנעלמה" (Invisible hand) היא מושג מוכר שהשתמש בו הפילוסוף והכלכלן הסקוטי אדם סמית לתיאור הכלכלה הקפיטליסטית, שבה פעולתו של כל פרט למען רווחתו מביאה לרווחת הכלל. בשיר זה נדמה שחיימוביץ' עוסקת באפשרות או בחוסר האפשרות של שתי נשים לשרוד. בהקשר הזה היד הנעלמה היא הרוע או האיום שלבסוף משיג אותן. "אני מניחה שיש יוצרים שבאישהו אופן הפנמתי במיוחד, כגון הבמאי פטר גרינוויי (למדתי קולנוע ולתחום הייתה השפעה רבה עליי). הסופרים טוני מוריסון וולדימיר נבוקוב, המשוררים לאה גולדברג, טוביה ריבנר ואגי משעול, המוזיקאים דיוויד בואי וההרכב ולוּט אנדרגראונד ותיאורטיקנים הקשורים לתחום עבודתי כמטפלת באמנויות ובכתיבה טיפולית. אני אוהבת להיות בדיאלוג יצירתי עם אמנים אחרים, למשל האמן והחבר הקרוב ריקרדו רוישסטר (Ricardo Rojstaczer),

צילום: ליעה איזיק

עטיפת הספר "אש כוחותי"

גילי חיימוביץ'. "כתיבה בשבילי היא קודם כול גלגל הצלה"

להסתובב תמיד עם פנקס או עט הנכונים לתעד כל נייע, כל תזוזה שיש לכם בתחום השירה. לאחר שמתרחשת כתיבה מושכלת יותר אפשר להיות סלקטיביים יותר."

אבולוציה

אני הולכת ומתחיה כמו אבולוציה. אני לא יודעת אם אני רוצה להפסיק. או יכולה. אבל מתבישת מהאפשרות להנות ממותו של מה שהיזמתי. שלא אתפס, אפילו כרומזת, כשמחה על צרכי בתחיה. עשו את זה לפני בתכניות טבע בהלוקי לאחר צמח נבל הפוקי לירק וחזר לגרעין. או שאני מתבלבלת, להפוקי.

אין מלבדם אלא חשקה? אני צריכה לחצב דרכי החוצה, מבעד למחשבי הבית, מבוכי הכביסה, מפלי החלב והבכי, להטעון מאנרגיה סולרית שתחדר אותי, תעבר לילדה אולם לא תחרף אותך. אלו כל המאורות, אין מלבדני אלא חשקה.

נדמה כי תא משפחתי שאין מלבדו "אלא חשקה" הוא דרך נואשת לחוות את העולם. מעניין שהגבר הוא בתפקיד הירח ואילו האם והבת הן השמש. כוכבים כנראה אין. הדמות הדוברת נטענת מהשמש אולי כמו צמח - כמו בתהליך הפוטוסינתזה, שבו האור הופך לאנרגיה. נראה שיש כאן רמז לחוויה החוצה את גבולות האנושי או ניסיון לגעת במהותם של החיים שבסיסים אבולוציוני ולא דווקא תרבותי או אנושי. כשאני מבקשת מחיימוביץ' טיפ לכותבים היא מציעה: "לקרוא הרבה. לא לרוץ ולספר לחברה על כל מילה שכותבים, אלא לשמור את הריכוז ואת האנרגיה לכתיבה עצמה.

שירתי איתו עבודות וידאו לשיריי. בקנדה שיתפתי פעולה עם הזמרת-רקדנית מייגן אינגליש (Megan English) ועם חבר טוב, המוזיקאי והצלם כריסטופר כאולי (Christopher Cauley), שבחרתי תצלום שלו לכריכת ספרי 'עונת המוך'. גם משוררים שתרגמתי, מעצם טבעה האינטימי של העבודה, עוררו בי עניין או השראה, למשל דרה בארנט (Dara Barnat) ומאיה ויינברג. מה שמרגש אותי מאוד לאחרונה הוא שיתוף פעולה עם המלחין והזמר שי פרי, שמבצע את שיריי."

לתעד כל נייע

כל המאורות

אני נטענת מאנרגיה סולרית אבל עכשו יש לי אותך ואת הילדה. אני מכתחה למשך את כלכם החוצה, על גבי רק כדי שאוכל להטעון. והילדה היא שמש קטנה, אני שמש מעט יותר גדולה, ואתה הירח. אלו כל המאורות.

* השירים לקוחים מתוך ספריה של גילי חיימוביץ' - "דבק מגע" בהוצאת גוונים, 2001; "עונת המוך" בהוצאת פרדס, 2011; "תינוקות" בהוצאת עמדה, 2014; "אש כוחותי" בהוצאת אבן חשן, 2007. ** הכותבת היא אמנית ומשוררת. ספרה "מלכודת" ראה אור בהוצאת פרדס. shira003@gmail.com